

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.410.017.03.2018

P/18/094

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

ul. Dożynkowa 9H, 61-652 Poznań

T +48 61 655 62 00, F +48 61 655 62 01

lpo@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	P/18/094 - Program bezpłatnych leków dla seniorów LEKI 75+
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
<i>Kontroler</i>	Maria Wojcińska, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/99/2018 z 28 maja 2018 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Wielkopolski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia, ul. Piekary 14/15, 61-823 Poznań (dalej: WOW NFZ lub Oddział)
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Agnieszka Pachciarz, Dyrektor Oddziału (od lutego 2017 r.) W okresie objętym kontrolą funkcję Dyrektora Oddziału sprawowali: Magdalena Kraszewska (do października 2016 r.) oraz Paweł Lisik (p.o. od października 2016 r. do lutego 2017 r.). (dowód: akta kontroli str.1044-1046)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

Uzasadnienie oceny ogólnej

W latach 2016-2018 WOW NFZ realizował obowiązki w zakresie bezpłatnego zaopatrzenia świadczeniobiorców, którzy ukończyli 75 rok życia, w leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne określone w wykazie ogłoszonym przez Ministra Zdrowia (dalej Program LEKI 75+²), w sposób zgodny z obowiązującym prawem oraz procedurami wewnętrznymi. Świadczą o tym m.in.: prawidłowa realizacja obowiązków sprawozdawczych wobec Centrali NFZ; wykonanie planów finansowych w zakresie kosztów finansowania ww. produktów w części finansowanej z budżetu państwa zgodnie z art. 43a ust. 3 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych na poziomie 90,76% w 2016 r. i 89,67% w 2017 r. oraz podejmowane w kontrolowanym obszarze działania nadzorcze. Ponadto w Oddziale wykorzystywano dane dotyczące Programu LEKI 75+ m.in. do tworzenia analiz oraz propozycji tematów kontroli.

Wprowadzenie Programu LEKI 75+ wpłynęło na wzrost ekonomicznej dostępności leków dla osób w podeszłym wieku, o czym świadczą zarówno dane finansowe (m.in. wzrastający udział refundacji produktów w ramach Programu LEKI 75+ w stosunku do kosztów refundacji wszystkich recept wystawionych dla osób, które ukończyły 75 rok życia, jak również zmniejszające się dopłaty pacjentów do leków refundowanych), a także opinie beneficjentów Programu, wyrażone w badaniu ankietowym (69% ankietowanych wskazało na spadek miesięcznych kosztów realizacji recept).

¹ Najwyższa Izba Kontroli w ocenie ogólnej i ocenach częściowych stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Art. 43a ust. 1 ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (dalej: ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, Dz.U. z 2017 r., poz. 1938 ze zm.).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Finansowanie leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych przysługujących bezpłatnie świadczeniobiorcom, którzy ukończyli 75 rok życia.

1.1 Uregulowania i przyjęte rozwiązania organizacyjne w obszarze Programu LEKI 75+

Opis stanu
faktycznego

Prezes NFZ uregulował kwestie realizacji ustawowych zadań dotyczących zapewnienia produktów przysługujących bezpłatnie świadczeniodawcom, którzy ukończyli 75 rok życia w zarządzeniu nr 92/2016/BK z 17 sierpnia 2016 r. w sprawie sposobu i trybu rozliczania przez Narodowy Fundusz Zdrowia dotacji z budżetu państwa na finansowanie leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych przysługujących bezpłatnie świadczeniobiorcom po ukończeniu 75 roku życia (dalej: zarządzenie nr 92/2016/BK).

(dowód: akta kontroli str. 4-10)

Z zarządzenia nr 92/2016/BK wynikało, że WOW NFZ był zobowiązany do sporządzania (w terminie do 14 dnia każdego miesiąca za miesiąc poprzedni) comiesięcznych sprawozdań z jego wydatków na bezpłatne zaopatrzenie w leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne przysługujące bezpłatnie świadczeniobiorcom po ukończeniu 75 roku życia. Sprawozdania zawierały informacje dotyczące liczby świadczeniobiorców korzystających z Programu oraz wartości i podstawy prawnej bezpłatnego zaopatrzenia. Ponadto, do sprawozdania za wrzesień, WOW NFZ był zobowiązany przekazywać prognozę wydatków na bezpłatne zaopatrzenie w leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne przysługujące bezpłatnie świadczeniobiorcom po ukończeniu 75 roku życia na październik, listopad i grudzień.

(dowód: akta kontroli str. 4-10)

W Regulaminie Organizacyjnym WOW NFZ³ oraz w zakresach czynności pracowników nie zawarto szczegółowych uregulowań dotyczących Programu LEKI 75+. Zadania związane z realizacją programu przypisane zostały Wydziałowi Gospodarki Lekami (dalej: WGL - kwestie merytoryczne) oraz Wydziałowi Księgowości i Wydziałowi Ekonomiczno-Finansowemu (dalej: WEF - kwestie finansowe) poprzez wskazanie w Regulaminie Organizacyjnym m.in., że:

- WGL zobowiązany był do realizacji zadań związanych z refundacją kosztów leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych (w tym do opracowywania sprawozdań dotyczących refundacji leków) oraz opracowywania analiz i oceny danych związanych z tymi kosztami;
- do zadań WEF należało m.in. planowanie kosztów świadczeń opieki zdrowotnej, w tym sporządzanie projektu planu finansowego;

³Regulamin wprowadzony zarządzeniem nr 21/2015 Dyrektora WOW NFZ w Poznaniu z 20 marca 2015 r. (ze zmianami).

- pracownicy Wydziału Księgowości – zgodnie z zakresami obowiązków i kompetencji - odpowiadali za „sporządzanie sprawozdań w wyznaczonym zakresie”.

(dowód: akta kontroli str. 11-70)

Zagadnienia będące przedmiotem kontroli NIK nie zostały wyszczególnione w planach kontroli wewnętrznej, ani w planach audytu na lata 2016-2018. Audytor wewnętrzny przeprowadził w 2016 i 2017 r. audyt zagadnienia: *Przeprowadzanie kontroli aptek i ordynacji lekarskich*, jednak w trakcie badań audytowych nie sformułowano zaleceń dotyczących Programu LEKI 75+.

(dowód: akta kontroli str. 71-102)

Kontrole zewnętrzne przeprowadzone w WOW NFZ w latach 2016-2018 nie obejmowały swoim zakresem zagadnień ordynacji leków i realizacji recept, zwłaszcza dostępu do bezpłatnych leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych dla świadczeniobiorców powyżej 75 roku życia.

(dowód: akta kontroli str. 103-117)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.2. Koszty refundacji produktów przysługujących bezpłatnie świadczeniobiorcom, którzy ukończyli 75 rok życia

Opis stanu
faktycznego

WGL sporządzał analizy i zestawienia dotyczące m.in. zmian w kosztach refundacji leków w związku z wprowadzeniem Programu LEKI 75+ w okresie od stycznia do września 2016 r.; refundacji leków dla seniorów w rozbiciu na grupy ATC⁴; leków dla seniorów o najwyższej refundacji netto⁵, prognoz demograficznych dla seniorów; najpopularniejszych zamienników leków; leków najczęściej nabywanych na receptę przez osoby w wieku 75+. Naczelnik WGL wyjaśniła, że były one przygotowywane na potrzeby wewnętrzne oddziału (Dyrekcji Oddziału, Działu Planowania i Analiz Ekonomicznych WEF) i stanowiły bazę do przygotowywania informacji dla Dyrekcji Oddziału na spotkania w Centrali NFZ, a także z kadrą kierowniczą Oddziału.

(dowód: akta kontroli str. 118-148, 607-608)

Zgodnie z art. 118 ust. 1 i 2 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, Prezes NFZ sporządza corocznie plan finansowy Funduszu, w którym określa się wysokość planowanych kosztów dla Centrali, planowanych kosztów poszczególnych oddziałów wojewódzkich Funduszu oraz łącznych przychodów i kosztów Funduszu. Naczelnik WEF wyjaśnił, że WOW NFZ nie uczestniczy czynnie w procesie planowania przychodów NFZ.

Prezes NFZ przesłał do WOW NFZ prognozy przychodów NFZ na lata 2017-2019 oraz 2018-2020, jednak nie odnosiły się one szczegółowo do przychodów poszczególnych oddziałów wojewódzkich⁶.

(dowód: akta kontroli str. 172-188, 269-285, 294-298)

⁴ ATC - klasyfikacja działająca leki i środki medyczne według grup anatomiczno-terapeutyczno-chemicznych.

⁵ Refundacja netto to kwota przekazana aptekom z tytułu realizacji recept refundowanych pomniejszona o dopłatę Ministerstwa Zdrowia z tytułu refundacji recept w ramach Programu LEKI 75+.

⁶ Zgodnie z ustawą o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych prognozy sporządzane są w terminie do 1 czerwca, w związku z powyższym kontrolą nie objęto prognozy na lata 2016-2018, bo na etapie jej sporządzania nie posiadano wiedzy o Programie LEKI 75+.

W badanym okresie kwota planowanych i zrealizowanych kosztów finansowania leku, środka spożywczego specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobu medycznego w części finansowanej z budżetu państwa, zgodnie z art. 43a ust. 3 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, wyniosła:

a) w okresie wrzesień – grudzień 2016 roku:

- plan: 9 878 tys. zł⁷, przy ogólnej planowanej wartości refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych dostępnych w aptece na receptę⁸ w wysokości 769 074 tys. zł oraz całkowitym budżecie na refundację⁹ w kwocie 1 075 992 tys. zł,

- wykonanie: 8 965,21 tys. zł (tj. 90,76% planu) – ogółem rzeczywiste koszty refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych dostępnych w aptece na receptę wyniosły 759 951,61 tys. zł.

b) w 2017 r.:

– plan: 46 347 tys. zł, przy ogólnej planowanej wartości refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych dostępnych w aptece na receptę w wysokości 777 000 tys. zł. oraz całkowitym budżecie na refundację w kwocie 1 139 196 tys. zł,

– wykonanie: 41 558,38 tys. zł (tj. 89,67% planu) – ogółem rzeczywiste koszty refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych dostępnych w aptece na receptę wyniosły 776 653,49 tys. zł.

c) w 2018 r.:

– plan: 50 651 tys. zł, przy ogólnej planowanej wartości refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych dostępnych w aptece na receptę w wysokości 811 070 tys. zł oraz całkowitym budżecie na refundację w kwocie 1 183 173 tys. zł,

- wykonanie od stycznia do kwietnia 2018 r.: 17 099,74 tys. zł (tj. 33,76% planu) – ogółem rzeczywiste koszty refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych dostępnych w aptece na receptę wyniosły 206 662,25 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 159, 228, 292)

WOW NFZ otrzymał z budżetu państwa wnioskowaną kwotę dotacji na refundację leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne, przysługujące bezpłatnie świadczeniobiorcom po 75 roku życia w następującej wysokości:

- od września do grudnia 2016 r. – 8 600 tys. zł (wykonanie 6 690,40 tys. zł),

- w 2017 r. – 40 018, 54 tys. zł,

- od stycznia do kwietnia 2018 r. – 18 209,68 tys. zł.

Środki były przekazywane bez zbędnej zwłoki, w wysokości wynikającej z comiesięcznych rozliczeń.

(dowód: akta kontroli str. 300)

WOW NFZ zwrócił niewykorzystane środki dotacji¹⁰ za 2016 r. w wysokości 915 139,02 zł w dniu 13 grudnia 2016 r. (zwrot niewykorzystanej dotacji za

⁷ Pozycja B5 (koszty finansowania leku, środka spożywczego specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobu medycznego w części finansowanej z budżetu państwa zgodnie z art. 43a ust. 3 ustawy) w planie finansowym.

⁸ Pozycja B2.14 (refundacja) w planie finansowym.

⁹ Pozycja Bn (refundacja ogółem) w planie finansowym.

¹⁰ Środki z budżetu państwa na finansowanie zadania, o którym mowa w art. 97 ust. 3 pkt 2c ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, przekazywane w formie dotacji.

październik 2016 r.), 300,20 zł w dniu 22 grudnia 2016 r. oraz 994 160,68 zł w dniu 13 stycznia 2017 r. (w terminie).

Nie wystąpiła konieczność zwrotu niewykorzystanej części dotacji otrzymanej na 2017 r.

(dowód: akta kontroli str. 301-307)

Sprawozdania z bezpłatnego zaopatrzenia w leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne przysługujące świadczeniobiorcom po ukończeniu 75 roku życia, w części finansowanej ze środków, o których mowa w art. 43a ust. 3 ustawy zostały sporządzone prawidłowo i przekazane w wymaganym terminie¹¹. Sprawozdania (zarówno w zakresie wydatków i liczby osób, jak również w części dotyczącej wykazu liczby zrefundowanych opakowań jednostkowych leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych przysługujących bezpłatnie świadczeniobiorcom po ukończeniu 75 roku życia wraz z kodem identyfikacyjnym EAN) były przysyłane za okresy miesięczne oraz narastająco, od początku roku. Sprawozdanie za wrzesień 2016 r. zostało wysłane 17 października 2016 r. (poniedziałek), tj. 3 dni po terminie. Dyrektor Oddziału wskazała, że było ono gotowe do wysłania w dniu 14 października 2016 r. (piątek), jednak ze względu na problem techniczny zostało wysłane później.

(dowód: akta kontroli str. 117, 308-517)

Udział refundacji produktów w ramach Programu LEKI 75+ w stosunku do kosztów refundacji wszystkich recept wystawionych dla osób, które ukończyły 75 rok życia wyniósł: w 2016 r. – 12,5%, w 2017 r. – 49,74% i w I kwartale 2018 r. – 56,89%.

(dowód: akta kontroli str. 527)

Na podstawie danych sprawozdawczych o obrocie lekami, środkami specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobami medycznymi przekazywanych przez apteki/punkty apteczne dokonano analizy globalnej wartości leków refundowanych kupowanych przez seniorów powyżej 75 roku życia w 2015 r. (tj. przed wprowadzeniem Programu LEKI 75+) w stosunku do globalnej wartości leków refundowanych wydawanych tym osobom w 2017 r. i stwierdzono, że wartość ta uległa zwiększeniu (2015 r. – 211 538, 52 tys. zł; 2017 r. – 227 679,76 tys. zł).

Wydatki na leki refundowane poniesione przez pacjentów, którzy ukończyli 75 rok życia oraz wydatki Oddziału, w roku 2015 i w roku 2017 kształtowały się następująco:

- w 2015 roku opłata pacjentów powyżej 75 roku życia za leki refundowane wyniosła 72 955,18 tys. zł, a koszty poniesione przez NFZ (refundacja) 138 583,33 tys. zł,

- w 2017 roku seniorzy zapłacili za leki 40 800,58 tys. zł, a WOW NFZ zrefundował dla tej grupy pacjentów leki na kwotę 186 879,18 tys. zł, z czego dotacja z Ministerstwa Zdrowia stanowiła 40 018,54 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 528)

Analiza zakupu, ujętych w załącznikach D do obwieszczeń refundacyjnych, 36 leków przez świadczeniobiorców, którzy ukończyli 75 rok życia, na podstawie innej recepty niż recepta „S” wykazała, że:

- na listach refundacyjnych znajdowało się 15 leków, które nie były w ogóle kupowane przez osoby powyżej 75 roku życia w latach 2015-2018 (I kwartał) na

¹¹ Ustalono na podstawie badania trzech wybranych miesięcy - marzec 2017 r., wrzesień 2017 r. oraz marzec 2018 r.

podstawie innej recepty niż recepta „S” oraz na podstawie recepty oznaczonej symbolem „S”¹²,

- w przypadku pozostałych leków nastąpił znaczny spadek zakupu w porównaniu do roku 2015¹³.

Dyrektor Oddziału wyjaśniła, że to Minister właściwy ds. zdrowia ogłasza wykazy leków refundowanych, a WOW NFZ jest wykonawcą przepisów. Dane przekazywane w sprawozdaniach z bezpłatnego zaopatrzenia w leki są materiałem dla osób, które z rekomendacji Prezesa Funduszu uczestniczą w pracach zespołu decydującego o kształcie list leków refundowanych.

Ponadto stwierdzono, że w 2017 r. na podstawie recepty innej niż recepta „S” ośmiu pacjentów zakupiło 10 opakowań leków¹⁴, a w I kwartale 2018 r. wystąpił jeden taki przypadek¹⁵. Przy czym w obu z ww. lat zakup tylko jednego opakowania leku¹⁶ dotyczył produktu, który był bezpłatny we wszystkich zarejestrowanych wskazaniach. W Oddziale nie prowadzono pogłębionych analiz dotyczących tego zjawiska, gdyż jak wyjaśniła Dyrektor Oddziału, od decyzji pacjenta należy, czy zrealizuje bezpłatną receptę wystawioną przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej (dalej: POZ), czy płatną wystawioną przez lekarza specjalistę. W ocenie Dyrektora Oddziału, ewentualna analiza recept wystawionych z uprawnieniem i bez uprawnienia do ich bezpłatnej realizacji dla tego samego pacjenta nie wykazałaby nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli str. 520-526, 747-751)

Do Oddziału wpłynęła jedna skarga dotycząca odmowy refundacji leku przeciwzakrzepowego zgodnie z zakresem wskazań objętych refundacją. Ze względu na dwa różne opisy stanu faktycznego przedstawiane przez rodzinę pacjenta oraz lekarza, WOW NFZ nie zajął jednoznacznego stanowiska w sprawie. Skarga została przekazana do WGL, który w zakresie swoich kompetencji typuje świadczeniodawców do przeprowadzenia kontroli w zakresie ordynacji lekarskiej, a lekarz rodzinny został pouczone o konieczności dostosowania zasad wystawiania recept pacjentom do wymogów obowiązujących w tym zakresie przepisów prawa. Naczelnik WGL wyjaśniła, że zgodnie z wytycznymi Prezesa NFZ przeprowadzenie kontroli doraźnej powinno przynieść zamierzone rezultaty niezbędne do osiągnięcia wyraźnie określonego celu zarządczego. W wyniku przeprowadzonej analizy sprawy nie znaleziono uzasadnienia do przeprowadzenia kontroli doraźnej.

Ponadto, skierowano jedną prośbę o przesłanie aktualnego wykazu leków; prośbę o zwrot środków przeznaczonych na zakup leku, który zdaniem pacjenta należał mu się bezpłatnie¹⁷ oraz sześć prośb o wyjaśnienie wskazania do objęcia refundacją. Dotyczyło to leków przeciwzakrzepowych i leku przeciwplatekowego.

(dowód: akta kontroli str. 535-559, 607-609)

WOW NFZ podejmował działania promocyjne dotyczące realizacji Programu LEKI 75+. Kampania informacyjna odbywała się w latach 2016-2018 i obejmowała m.in. informację prasową oraz nagrania telewizyjne w lokalnych mediach, zamieszczenie informacji na stronie internetowej WOW NFZ, współpracę z Centrum Inicjatyw Senioralnych w Poznaniu, umieszczenie reklam w komunikacji miejskiej

¹² 10 z tych leków zostało ujętych we wszystkich obwieszczeniach refundacyjnych.

¹³ Dotyczyło to 11 leków. W przypadku 5 leków w latach 2016-2018 – I kwartał – nie odebrano z apteki żadnego leku, ani na podstawie recepty „S” ani na podstawie recepty innej niż recepta „S”.

¹⁴ O wartości brutto 384 zł (w tym dopłata pacjentów: 150 zł).

¹⁵ O zakup jednego opakowania leku o wartości 6,45 zł, w tym dopłata pacjenta: 1,94 zł.

¹⁶ O wartości 6,45 zł.

¹⁷ W toku rozpatrywania sprawy stwierdzono, że recepta została wystawiona przez lekarza specjalistę, a więc nie mogła zostać objęta 100% refundacją.

w Poznaniu, dystrybucję plakatów i ulotek (w aptekach i urzędach oraz u świadczeniodawców).

(dowód: akta kontroli str. 560-605)

Zagadnienia dotyczące Programu LEKI 75+ nie były przedmiotem korespondencji prowadzonej przez WOW NFZ z konsultantami krajowymi i wojewódzkimi w ochronie zdrowia.

(dowód: akta kontroli str. 606)

W toku kontroli, od beneficjentów Programu LEKI 75+ wpłynęły 134 ankiety¹⁸ zawierające ich opinie na temat ww. programu. Z udzielonych odpowiedzi wynikało, że 17% ankietowanych rezygnowało z zakupu leków przepisanych przez lekarza ze względu na ich cenę (dotyczyło to m.in. leku przeciwwzakrzepowego, który zgodnie z obwieszczeniem refundacyjnym jest refundowany tylko w określonych wskazaniach) oraz, że 90% ankietowanych po wprowadzeniu Programu LEKI 75+ odbiera wszystkie bezpłatne leki przepisane im przez lekarza POZ.

(dowód: akta kontroli str. 767-1035)

Dyrektor Oddziału wskazała, że w jej ocenie na terenie województwa wielkopolskiego bariery w dostępie do leków ujętych w załączniku D do obwieszczeń refundacyjnych występują w niewielkiej skali. Ocena taka wynika z ilości spraw i problemów sygnalizowanych przez świadczeniobiorców do Oddziału.

(dowód: akta kontroli str. 748, 751)

Kierownicy wybranych 10 podmiotów leczniczych wśród największych problemów związanych z realizacją Programu LEKI 75+ wskazali, że część leków jest bezpłatna tylko w niektórych wskazaniach, co rodzi wzajemnie nieporozumienia, gdyż pacjenci sądzą, że lek wpisany na listę zawsze otrzymają bezpłatnie. Ponadto zwracali oni uwagę na ograniczony krąg osób upoważnionych do wystawiania recept „S”. Teza ta nie znalazła potwierdzenia w odpowiedziach udzielonych przez ankietowanych beneficjentów programu, z których tylko 11% wskazało na ww. barierę.

(dowód: akta kontroli str. 1035-1043)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Oddziału w zakresie zapewnienia finansowania leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych przysługujących bezpłatnie świadczeniobiorcom, którzy ukończyli 75 rok życia. Brak szczegółowych wskazań w dokumentach wewnętrznych w zakresie Programu LEKI 75+ nie wpłynął na wywiązywanie się przez pracowników z czynności wskazanych w przepisach prawa. Dokumentacja była prowadzona w sposób rzetelny, a świadczeniobiorcy odpowiednio informowani o założeniach Programu.

¹⁸ Wysłano 500 ankiet za pośrednictwem 10 podmiotów leczniczych (pięć podmiotów, które w okresie od września 2016 r. do maja 2018 r. wystawiły najwięcej recept w ramach Programu LEKI 75+ i pięć podmiotów o najniższym udziale procentowym liczby pacjentów, którym wystawiono recepty w ramach programu do łącznej populacji seniorów 75+ za okres od września 2016 r. do maja 2018 r.).

2. Nadzór nad zapewnieniem bezpłatnego dostępu do leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych przysługujących bezpłatnie świadczeniobiorcom, którzy ukończyli 75 rok życia.

2.1 Uregulowania i przyjęte rozwiązania organizacyjne w obszarze nadzoru nad prawidłowością zaopatrzenia w bezpłatne produkty w ramach Programu LEKI 75+

Opis stanu faktycznego

Sposób realizacji przez WOW NFZ zadań w zakresie prowadzenia czynności kontrolnych i nadzorczych w Programie Lekki 75+ nie został wskazany w odrębnym zarządzeniu Prezesa NFZ. Do realizacji zadań kontrolnych zastosowanie miały: zarządzenie nr 50/2012/DGL Prezesa NFZ z 8 sierpnia 2012 r. w sprawie planowania, przygotowywania i prowadzenia kontroli wystawiania recept na refundowane leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne (ze zmianami), zarządzenie nr 55/2014/DSOZ Prezesa NFZ z 21 sierpnia 2014 r. w sprawie planowania, przygotowywania i prowadzenia kontroli oraz realizacji wyników kontroli świadczeniodawców (ze zmianami), zarządzenie nr 45/2016/DK z 15 czerwca 2016 r. w sprawie planowania, przygotowywania, przeprowadzania oraz realizacji wyników kontroli przez Narodowy Fundusz Zdrowia (ze zmianami) oraz zarządzenie Prezesa NFZ nr 128/2017/DK z dnia 21 grudnia 2017 r. w sprawie kontroli prowadzonych przez Narodowy Fundusz Zdrowia.

Powyższe zagadnienie nie zostało również objęte szczególnymi uregulowaniami wewnętrznymi, jak też nie było określone w zakresach obowiązków i kompetencji pracowników. W Regulaminie Organizacyjnym Oddziału wskazano, że do zadań Wydziału Kontroli należało m.in. prowadzenie kontroli w zakresie ordynacji leków refundowanych, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych, kontrola aptek oraz kontrola podmiotów, które zawarły umowy upoważniające do wystawiania recept na refundowane leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne.

(dowód: akta kontroli str. 22-23, 46, 49, 52-53, 57, 61-62, 610)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.2 Skuteczność nadzoru nad prawidłowością zaopatrzenia w bezpłatne produkty w ramach Programu LEKI 75+

Opis stanu faktycznego

Dyrektor Oddziału wyjaśniła, że WGL prowadzi na bieżąco analizę leków refundowanych pod kątem ewentualnych nieprawidłowości i nadużyć dotyczących realizacji Programu LEKI 75+ m.in. z wykorzystaniem informatycznego programu analitycznego. Skutkiem tego było m.in. zgłoszenie do Wydziału Kontroli propozycji kontroli na 2018 r. w zakresie ordynacji leków z uprawnieniami „S” w trybie pro auctore/pro familiae (dla siebie/dla rodziny - patrz str. 11 wystąpienia pokontrolnego).

(dowód: akta kontroli str. 747, 749)

W rocznym planie kontroli WOW NFZ na rok 2017 zaplanowano zadania kontrolne dotyczące wystawiania i realizacji recept na bezpłatne leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne dla pacjentów po 75 roku życia. Wynikało to z dyspozycji Prezesa NFZ, który uznał zagadnienie jako jeden z priorytetowych obszarów tematycznych dla Oddziałów Wojewódzkich NFZ

w 2017 r. W uzasadnieniu wyboru obszaru do kontroli wskazano, że było to nowe zagadnienie i z tego względu kontrole powinny mieć charakter informacyjny.

(dowód: akta kontroli str. 631-638, 655-658, 676-677)

W trakcie analizy przedkontrolnej zidentyfikowano ryzyka organizacyjne związane z przeprowadzeniem kontroli, m.in. absencje chorobowe, rozwiązanie stosunku pracy przez lekarza przeprowadzającego kontrolę, brak zainteresowania pracą w WOW NFZ (czego skutkiem byłoby niedotrzymanie terminu kontroli). Pod względem merytorycznym, Zespół ds. opracowania rocznego planu kontroli WOW NFZ na 2017 r. zdecydował – odnośnie kontroli ordynacji leków – o kontroli dwóch podmiotów, które nie były kontrolowane pod tym kątem w przeciągu ostatnich 5 lat oraz sprawozdały do WOW NFZ największe kwoty refundacji z tytułu ordynacji mających być przedmiotem kontroli leków przeciwzakrzepowych, a – odnośnie kontroli realizacji recept – o kontroli podmiotu, który nie był kontrolowany w przeciągu ostatnich 5 lat i wykazał w sprawozdaniu do NFZ największą liczbę recept, na podstawie których wydawano pacjentom niepełne opakowania leków¹⁹.

(dowód: akta kontroli str. 662-666; 669-677)

Wszystkie zaplanowane zadania kontrolne zostały zrealizowane.

Kontrola sprawdzenia zasadności ordynacji i preskrypcji wybranych leków przeciwzakrzepowych odbyła się w dwóch podmiotach prowadzących zakłady lecznicze. Zakres kontroli obejmował ocenę realizacji umów zawartych w rodzaju Podstawowa Opieka Zdrowotna w zakresie ordynacji i preskrypcji leków (sprawdzenie przestrzegania wskazań refundacyjnych, przestrzegania zasad wystawiania recept oraz prowadzenia dokumentacji medycznej).

Pierwszy skontrolowany podmiot oceniono negatywnie, ze względu na nierzetelne prowadzenie dokumentacji medycznej oraz brak wskazania do zaordynowania leków u pięciu z 11 skontrolowanych pacjentów. WOW NFZ wydał stosowne zalecenia pokontrolne, a ponadto z tego tytułu nałożył kary umowne w łącznej wysokości 18 284,19 zł.

Drugi skontrolowany podmiot również oceniono negatywnie, ze względu na uchybienia związane z prowadzeniem dokumentacji medycznej oraz brak wskazania do zaordynowania leków u ośmiu z 10 skontrolowanych pacjentów. WOW NFZ wydał stosowne zalecenia pokontrolne, a ponadto z tego tytułu nałożył karę umowną w wysokości 33 312,19 zł.

(dowód: akta kontroli str. 639-645, 698-730)

„Kontrola realizacji recept refundowanych, na podstawie których dokonano podziału opakowań leków dla pacjentów po 75 roku życia” odbyła się w jednej aptece. Zakres kontroli obejmował ocenę prawidłowości realizacji umowy na wydawanie refundowanego leku, środka spożywczego specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobu medycznego na receptę w zakresie realizacji 68 recept. Skontrolowany podmiot oceniony został negatywnie, m.in. ze względu na wydawanie leków w podzielonych opakowaniach oraz niezgodnie z ordynacją lekarską. WOW NFZ wydał stosowne zalecenia pokontrolne oraz zażądał zwrotu kwoty refundacji w wysokości 1 035,88 zł wraz z odsetkami ustawowymi.

(dowód: akta kontroli str. 679-697)

W badanym okresie Wydział Kontroli WOW NFZ w toku innych prowadzonych przez siebie czynności kontrolnych dokonał ustaleń odnoszących się do zapewnienia

¹⁹ Opakowania tych leków nie powinny być dzielone.

bezpłatnego zaopatrzenia w leki, środki specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne dla osób powyżej 75 roku życia. Dotyczyły one braku wskazań refundacyjnych do wystawienia recepty „S” na wybrane leki przeciwzakrzepowe.

(dowód: akta kontroli str. 731-744)

Jak wyjaśniła p.o. Zastępca Dyrektora ds. Służb Mundurowych WOW NFZ i Naczelnik Wydziału Kontroli, zagadnienie ordynacji leków z uprawnieniami „S” w trybie pro auctore/pro familiae nie zostało uwzględnione w propozycjach do Planu kontroli na 2018 r. przedstawianych Dyrektorowi Oddziału, m.in. w wyniku przeprowadzonej analizy ryzyka oraz z uwagi na możliwości w zakresie liczby kontroli ordynacji leków do przeprowadzenia w 2018 r. Ponadto wskazała ona, że nie rozważano zgłoszenia do planu kontroli propozycji odrębnego obszaru tematycznego dotyczącego wystawiania recept na bezpłatne leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne dla pacjentów po 75 roku życia m.in. ze względu na ograniczone zasoby kadrowe Wydziału Kontroli oraz fakt, że w jednym z planowanych na 2018 r. obszarów tematycznych badana będzie zasadność preskrypcji i ordynacji dwóch produktów leczniczych znajdujących się również w załączniku D do obwieszczenia refundacyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 746, 762-763)

WOW NFZ nie przeprowadzał kontroli doraźnych w zakresie realizacji Programu LEKI 75+.

(dowód: akta kontroli str. 745)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia, że WOW NFZ w sposób prawidłowy sprawował nadzór nad zapewnieniem bezpłatnego dostępu do leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych przysługujących bezpłatnie świadczeniobiorcom, którzy ukończyli 75 rok życia, m.in. poprzez przeprowadzanie kontroli aptek i ordynacji lekarskich.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²⁰ nie formułuje wniosków pokontrolnych.

²⁰ Dz. U. z 2017 r., poz. 524.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

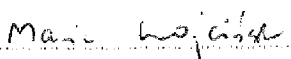
Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu.

Poznań, dnia 2.03-2018 r.

Kontroler
Maria Wojcińska
starszy inspektor kontroli państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Z upoważnienia Dyrektora
Grzegorz Malesiński
Wicedyrektor

.....
Podpis